

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024, hyvinvointialueiden rahoitus

HaV 19.10.2023

Kari Hakari
Osastopäällikkö
STM, Ohjausosasto

Hyvinvointialueiden lähtötilanne oli vaikea

- Sote-uudistus olisi pitänyt tehdä jo kymmenen vuotta sitten.
- Hyvinvointialueet käynnistivät toimintansa tilanteessa, jossa:
 - Kuntapohjaisessa järjestelmässä peruspalvelut ovat jatkuvasti jääneet erikoissairaanhoidon varjoon, palveluihin pääsy ei ole ollut väestölle yhdenvertaista ja palvelujärjestelmää ei ole riittävästi kehitetty kuntien odottaessa sote-uudistusta.
 - Väestön palvelutarve on erityisesti ikääntymisen vuoksi historiallisen suuri ja kasvava.
 - Henkilöstöpulaan liittyvät huolet realisoituivat ja nykyisiin palveluiden tuotantorakenteisiin ei riitä henkilöstöä. Pulaa henkilöstöstä on sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi myös pelastustoimessa.
 - Koronavuodet olivat ylikuormittaneet palvelujärjestelmää.
 - Inflaatio ja henkilöstökustannusten kasvu ollut erittäin suurta.
 - Turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset näkyvät myös hyvinvointialueiden toiminnassa.
- Alueiden toimintaympäristö on tällä hetkellä erittäin vaikea, eivätkä ongelmat johdu hyvinvointialueiden päätöksistä.

Hyvinvointialueiden rahoituksen tilanne

- Hyvinvointialueiden yleiskatteisen rahoitukseen ehdotetaan 24,7 mrd. euroa.
- Hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa vuodesta 2023 vuoteen 2027 mennessä arviolta yhteensä 4,6 miljardia euroa. Rahoitus siis kasvaa koko vaalikauden ajan noin miljardi euroa vuodessa.
- Tästä huolimatta VM:n kehitysarviossa hyvinvointialueiden tilikauden tulos on alijäämäinen koko kehyskauden ajan.
- Nykyisen lainsäädännön mukaan hyvinvointialueiden tulee kattaa tilikaudella ja sen jälkeen syntynyt alijäämä kolmen vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä.
 - Alueet esittäneet ajan pidentämistä 1-2 vuodella talouden sopeuttamisen mahdollistamiseksi
- Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyttä arvioidaan vuosittain osana JTS- ja TAE-prosessia sekä osana muita ohjausprosesseja. Tarkastelua tehdään sekä koko maan tasolla että aluekohtaisesti.
- Kustannuskehityksen hillitsemiseksi ja finanssipoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan joka tapauksessa sekä alueellisia että kansallisia toimenpiteitä

Hyvinvointialueiden sopeutusohjelmat

- Lähes kaikilla hyvinvointialueilla on päätettynä tai valmistelussa toiminnan uudistamiseen tähtäävä muutosohjelma. Ohjelmilla tavoitellaan yleisesti noin 2–10 prosentin kustannussäästöjä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- Ohjelmat sisältävät toimenpiteitä mm. palvelurakenteeseen, palveluverkkoon, palveluiden yhteensovittamiseen, digi- ja etäpalveluihin, tukipalveluihin, hankintoihin ja henkilöstöön liittyen.
- Talouden tilannekuvasta johtuen alueilla valmistellaan parhaillaan uusia talouden sopeutustoimenpiteitä, jotka liittyvät mm. ostopalvelusopimuksiin, vuokratyövoiman käyttöön ja kiinteistösopimuksiin
- Useammalla alueella on valmistelussa tai päätettynä yt-menettelyjen käynnistäminen – ensisijaisesti kohdistuen tukipalveluhenkilöstöön, ei-lakisääteiseen toimintaan ja hallintoon
- Toiminnan uudistaminen on lähtenyt hyvin liikkeelle ja alueet ovat asettaneet muutosohjelmiinsa taloudellisia tavoitteita. Monella alueella toimenpiteiden suunnittelu on kuitenkin edennyt vielä hitaasti tai vaatimattomin tavoittein.
- Alueiden lyhyen aikavälin sopeutustoimenpiteiden vaikutusta peruspalveluiden turvaamiseen tulee seurata esimerkiksi neuvottelujen yhteydessä.

Hallitusohjelma jatkaa aiempia uudistuksia

- Hallitusohjelmassa todetaan, että ***sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädäntö sekä siihen liittyvä ohjaus uudistetaan vastaamaan uusia sote-rakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita***
- Reformin keskeisenä tavoitteena on **tukea alueiden uudistusohjelmien toimeenpanoa ja varmistaa alueiden taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttaminen**
- Rakennetaan nykyistä selkeämpi kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä
- Tehdään mahdollistavaa lainsäädäntöä ja vaikuttavampaa kansallista ohjausta
 - Poistetaan esteitä mm. integraation, tietojohdamisen, digitalisaation ja henkilöstön riittävyyden edistämiseksi
 - Kevennetään sitä yksityiskohtaista palvelujen sisältöjä koskevaa sääntelyä, joka on tullut tarpeettomaksi hyvinvointialueiden aloittamisen ja sote-järjestämislain mukaisen kansallisen ohjauksen myötä
 - Vahvistetaan yhteistyöaluetasoista ja kansallista kustannusvaikuttavuutta edistävää ohjausta sekä hyvinvointialueiden välistä vertailua

Kansallinen palvelureformi ja alueiden muutosohjelmat muodostavat kokonaisuuden

Finanssipoliittinen tavoite: hillitä kustannusten kasvua **2-3 mrd eurolla vuoteen 2031 mennessä** suhteessa vuoden 2023 julkisen talouden perusuraan.

Kansallinen palvelureformi

Kansallisia toimia kuten

Säädösten uudistaminen (mm. terveydenhuolto- ja sosiaalihuoltolait)

Hyvän työn ohjelma ja sote-ammattihenkilölakien muutokset

Tietojohtamisen, digitalisaation ja ohjauksen kehittäminen (mm. sote-järjestämislaki, asiakastietolaki ja mahdollistavampi substanssilainsäädäntö)

0,8 mrd €

Hyvinvointialueiden muutosohjelmat

Alueellisia toimia kuten

Palvelurakenteen kehittäminen (mm. yhteisölliset ja kotiin tuotavat palvelut, palveluohjaus ja palveluketjut, digitaalisten ja etäpalvelujen ensisijaisuus, parhaiden ratkaisujen levittäminen)

Tehostetaan toimintoja ja muutetaan toimintatapoja (mm. investoinnit, hankinnat, tilojen ja palveluverkon järjeistäminen, sairauspoissaolojen vähentäminen, siirtyneet virat)

Lisätään alueiden yhteistyötä ja koordinaatiota (mm. tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, ennakkoiva henkilöstösuunnittelu, lääke-, laite- ja tarvikehankintojen keskittäminen)

1,2 mrd €

Mitä Kansallisella palvelureformilla tavoitellaan?

- **Vauhditetaan alueellista kehittämistyötä**, varmistaen hallittu, samanaikainen ja rohkea muutos koko maassa. Reformin myötä suomalaisella hyvinvointiyhteiskunnalla ja sote-alan henkilöstöllä on paremmat valmiudet ja resilienssi toimia ja turvata ihmisten perusoikeudet jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä.
- **Selkeämpi sote-palvelurakenne**, jotta palvelut, henkilöstö ja resurssit kohdentuvat oikein. Ennaltaehkäisevät, perustason ja erityistason sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelut muodostavat porrasteisen kokonaisuuden.
- **Digitaalisten ja yhteisöllisten ratkaisujen ensisijaisuus** parantaa palvelujärjestelmän toimivuutta ja hillitsee menokasvua. Rajalliset sote-resurssit saadaan paremmin riittämään, kun kaikkia palvelukanavia sekä yhteiskunnan ja yhteisöjen resursseja hyödynnetään optimaalisesti. **Panostetaan** poikkihallinnolliseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, ennaltaehkäisyyn, omahoidon mahdollisuuksiin, perustason palveluihin (ml. integraatio ja jatkuvuus), digitalisaatioon ja palveluohjauksen (ml. kohdennetut palveluketjut ja –kokonaisuudet).
- **Kansallisesti painotetaan vaikuttavia palveluja, toimintamalleja ja johtamista.** Kansallinen palvelulupaus huomioi alueelliset ja yksilölliset tarpeet, mutta myös realistisesti käytettävissä olevat resurssit. Vähähyötyisiä hoitoja ja tutkimuksia vähennetään.
- **Vahvistetaan viiden yhteistyöalueen koordinaativastuuta ja kansallista yhteistyötä** vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseksi, erityisesti laaja-alaista erityisosaamista tai merkittäviä investointeja edellyttävien palvelujen ja tehtävien osalta.

Kansallinen palvelureformi

Ennaltaehkäisyn
vahvistaminen

Integraation,
saatavuuden ja
jatkuvuuden
vahvistaminen

Palvelujärjestelmän
selkeyttäminen

Vaikuttavuuden
lisääminen

Varautumisen ja
häiriötilanteiden
hoidon vahvistaminen

Reformin edellyttämät lainsäädännön muutokset (lainsäädännön koordinaatio)

Yleiset palvelut (esim. terveydenhuoltolaki, sosiaalihuoltolaki, IMO-laki)

Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelut (esim.. mielenterveyslaki)

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut (esim.. lastensuojelulaki)

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden palvelut (esim. vanhushuoltolaki, vammaishuoltolaki)

SOTE-henkilöstön riittävyys ja saatavuus (esim. Hyvän työn -ohjelma, sote-ammattihenkilölait)

Tiedonhallinta, tiedolla johtaminen ja digitalisaatio (esim. asiakastietolaki)

Ohjausjärjestelmän päivittäminen (esim. sote-järjestämislaki)

Yhteydet muihin STM:n ja VN:n hankkeisiin ja ohjelmiin